
SOLIDARIZAREA FORȚELOR DEMOCRATICE ȘI PATRIOTICE DIN ROMÂNIA CU FRONTUL POPULAR DIN FRANȚA

ION BABICI

O latură importantă a activității forțelor democratice și patriotice din România, de la mijlocul deceniului al IV-lea al secolului XX, o constituie acțiunile de solidaritate cu Frontul popular realizat în Franța republicană.

Legăturile tradiționale de prietenie dintre România și Franța au favorizat organizarea unor puternice manifestații de simpatie ale poporului român cu lupta antifascistă a poporului francez.

În revistele de specialitate din țara noastră au fost analizate unele aspecte ale politicii externe promovate de cercurile guvernante românești în anii premergători declanșării celui de-al doilea război mondial. Cu acest prilej a fost relevată, între altele, atitudinea României față de întărirea colaborării cu Franța. Pe plan extern, politica României a fost determinată în acei ani de preocuparea cercurilor guvernante de a menține integritatea teritorială a țării, independența și suveranitatea națională. Plecînd de la aceste premise, cercurile guvernante românești au adoptat o politică externă de alianță cu Franța și Anglia, împotriva statelor revizioniste, revanșarde. România a luat parte activă la viața politică internațională, la acțiuni menite să asigure statu-quo-ul postbelic, pacea și securitatea colectivă în Europa, ea însăși fiind inițiatoarea unor asemenea acțiuni. Cercurile guvernante românești au căutat să întărească și să consolideze legăturile cu aliații din Mica Înțelegere și din Înțelegerea Balcanică¹.

Dezvoltînd legăturile de prietenie cu Franța și Anglia, cercurile guvernante românești n-au împărțășit întotdeauna și în totalitate acțiunile politice și diplomatice ale guvernelor lor; ele s-au ridicat nu odată împotriva concesiilor pe care marile puteri apusene le-au făcut statelor fasciste și revizioniste.

În Expunerea cu privire la politica externă a partidului și guvernului, prezentată la 24 iulie 1967 în Sesiunea Marii Adunări Naționale, tovarășul

---

¹ G. h. Zaharia et D. Tuțu, *Aspects de la politique extérieure de la Roumanie pendant les années 1933—1936*, în „Revue Roumaine d'Histoire”, nr. 4/1966, p. 631; E. C a m p u s *Poziția Micii Înțelegeri și a Înțelegerii Balcanice față de Germania nazistă*, în „Analele Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.”, nr. 5/1966, p. 66—67.

Nicolae Ceaușescu, secretarul general al P.C.R., evocînd legăturile tradiționale dintre România și Franța, a subliniat: „Popoarele român și francez au fost legate întotdeauna, de-a lungul istoriei, prin sentimente de simpatie reciprocă, și nu odată s-au găsit alături în lupta pentru promovarea idealurilor de libertate națională și socială, pentru progresul științei și culturii”².

Mișcarea muncitorească și democratică din țara noastră a înțeles cel mai bine sensul și semnificația colaborării româno-franceze, în condițiile creșterii pericolului hitlerismului în Europa. Solidarizîndu-se cu Frontul popular din Franța, poporul român era conștient că servea totodată propria-i cauză, apărarea democrației, independenței și suveranității naționale împotriva aceluiași dușman.

Mișcarea muncitorească internațională a apreciat faptul că proletariatul francez și detașamentul său de avangardă, partidul comunist, au meritul istoric de a fi creat o uniune organizată și eficace a maselor — Frontul popular, care a barat drumul fascismului în Franța³. Comuniștii împreună cu socialiștii și alte partide politice au încheiat, la 14 iulie 1935, Frontul popular antifascist, avînd la bază Frontul unic muncitoresc. La alegerile generale din aprilie — mai 1936, forțele democratice au înregistrat o victorie strălucită, urmată de formarea unui guvern de Front popular. Forțele antifasciste au obținut 380 mandate de deputați și majoritatea în Adunarea națională. Numărul mandatelor Partidului Comunist Francez a crescut de la 10 la 73, iar ale partidului socialist de la 101 la 148. Socialistul Léon Blum a devenit prim-ministru al guvernului de Front popular.

Această victorie a Frontului popular antifascist a fost asigurată prin lupta unită a maselor populare de la orașe și sate. Succesul dobîndit în alegeri a stimulat o puternică mișcare a oamenilor muncii, conștienți de forța lor unită. Pretutindeni în fabrici și uzine erau formulate aceleași revendicări: amnistie politică, apărarea libertăților democratice, drepturi sindicale, introducerea contractelor colective de muncă, săptămîna de lucru de 40 de ore, mărirea salariilor, concedii plătite etc.

Dezideratele maselor muncitoare au fost incluse în programul de guvernare al Frontului popular⁴. Ziarul „Cuvîntul liber”, comentînd acest program, arăta că: „Programul guvernului actual este programul Franței populare”⁵.

Guvernul de Front popular, pentru a da viață programului stabilit, a naționalizat industria de armament și a preluat controlul asupra Băncii Franței. În raportul prezentat la Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Francez, care a avut loc la Arles între 25 și 29 decembrie 1937, Maurice Thorez, făcînd bilanțul realizărilor Frontului popular, a subliniat că: „Viața a devenit mai frumoasă, mai fericită, mai liberă pentru oamenii muncii din

² Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 2, Buc., Ed. politică, 1968, p. 437.

³ *Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1934—1937*, vol. IV, Buc., E.S.P.L.P., 1957, p. 432.

⁴ „Cuvîntul liber”, din 13 iunie 1936.

⁵ *Ibidem*.

Franța... Muncitorii au impus patronilor, pînă atunci intransigenți, o substanțială mărire a salariilor. Ei au obținut de la parlament votarea rapidă a legilor sociale înscrise în programul Frontului popular: săptămîna de 40 de ore, concedii plătite și contracte colective. Mărirea salariilor a fost generală, în toate ramurile și în toate regiunile⁶.

În istoria universală contemporană, exemplul Frontului popular din Franța a demonstrat că masele largi pot obține succese în lupta zilnică împotriva claselor dominante, contra pericolului fascismului, dacă acționează în comun.⁷ Lupta unită a proletariatului francez din acei ani a îmbogățit experiența revoluționară a mișcării muncitorești internaționale.

Din cauza neînțelegerilor ivite între forțele politice care formau frontul comun antifascist, datorită presiunii crescînde a cercurilor reacționare interne și externe, guvernul de Front popular s-a destrămat în aprilie 1938⁸.

Realizarea Frontului popular în Franța și victoria obținută în alegerile parlamentare au avut un deosebit răsunset în România și în alte țări⁹. Amploarea acțiunilor din țara noastră de solidaritate cu forțele democratice din Franța se explică și prin aceea că mișcarea amintită a reușit să întrunească adeviziunea a numeroase partide politice și organizații de masă: Partidul Comunist Român, Partidul social-democrat, Partidul socialist, Frontul plugarilor, Madosz-ul, Blocul democratic, Uniunea democratică etc. O serie de asociații culturale, ca, de pildă: „Amicala franco-română“ (pe scurt „Amicii Franței“), „Tinerimea amică româno-franceză“, „Anatole France“, „Louis Barthou“ și altele au desfășurat o susținută activitate pentru dezvoltarea prieteniei dintre poporul român și poporul francez. La aceste acțiuni au luat parte, de asemenea, membri ai partidelor burgheze, personalități de seamă ale vieții politice românești.

Partidul comunist exprimînd cel mai fidel interesele proletariatului, ale întregului popor, s-a afirmat ca o forță politică de avangardă pe plan național, în lupta pentru realizarea imperativului vremii — concentrarea și unitatea strînsă a tuturor forțelor patriotice antifasciste din România. El s-a situat în același timp cu consecvență și fermitate pe linia solidarității internaționaliste militante cu Frontul popular din Franța. Într-un manifest al C.C. al P.C.R. din septembrie 1935, adresat maselor largi populare, acestea erau îndemnate să ia „exemplul proletariatului din Franța, unde frontul unic proletar a dus la frontul comun antifascist“¹⁰.

În alte materiale de propagandă ale Partidului Comunist Român, oamenii muncii erau chemați să se solidarizeze cu lupta forțelor antifasciste din Franța: „Luptați alături de Franța democratică și de Uniunea Sovietică,

⁶ Maurice Thorez, *Articole și cuvîntări*, Buc., Edit. politică, 1958, p. 96.

⁷ P. Constantinescu-Iași, *Le Front Populaire en Roumanie*, în „Nouvelles études d'histoire“, Bucarest, 1965, p. 389.

⁸ Geneviève Tabouis, *20 de ani de tensiune diplomatică*, Buc., Edit. politică, 1965, p. 333.

⁹ Henri Mineur, *Les héros de la Roumanie antifasciste*, Imprimerie centrale du croissant (S.N.), 19, Paris, 1936, p. 15.

¹⁰ Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., cota A XIX- 44, nr. inv. 833.

contra ațîțătorilor războiului, pentru apărarea păcii“¹¹. Rezoluțiile și hotărârile Plenarei a V-a lărgite a C.C. al P.C.R. din august 1936, apreciind ecoul Frontului popular din Franța în România, subliniază că: „Primele începuturi ale Frontului popular în Franța au avut repercusiuni importante asupra spiritului maselor populare din țara noastră“¹².

În presa democratică au apărut numeroase știri, comentarii, articole etc., consacrate Frontului popular din Franța¹³. Publicațiile vremii au reprodus cuvintele lui Marcel Cachin, fruntaș al Partidului Comunist Francez, care relevau conținutul profund patriotic al Frontului popular: „Sîntem patrioți — fiindcă ne iubim țara și poporul acesta muncitor“¹⁴.

Masele largi au răspuns cu entuziasm chemărilor lansate de comuniști de a se alătura luptei poporului francez împotriva fascismului. La cîteva luni după înfiptuirea Frontului popular în Franța, la București, Iași, Cluj, Arad, Deva, Brașov, Galați, Sighetul Marmației și în alte localități au avut loc numeroase adunări antifasciste de solidaritate cu forțele democratice din acea țară¹⁵.

Astfel, participanții la adunarea populară de la Deva din 3 noiembrie 1935, după ce au salutat încheierea Frontului popular în Franța și-au exprimat hotărîrea să făurească „prin acțiuni comune, la noi ca în Franța“ unitatea forțelor democratice, împotriva pericolului fascismului intern și extern¹⁶. La 5 noiembrie 1935, cetățenii prezenți la adunarea din sala cinematografului „Lolica“ din cartierul Bellu — București au făcut „o caldă manifestație pentru poporul francez și acțiunea lui (Frontul popular — n.n.)“¹⁷.

Opinia publică din România a primit cu indignare știrea că în ziua de 13 februarie 1936, unul din conducătorii Frontului popular din Franța a fost victima unui atentat din partea elementelor fasciste. Într-o telegramă trimisă lui Léon Blum de către Comitetul Central al Uniunii democratice la 14 februarie 1936 se spunea: „Condamnăm odiosul atentat împotriva unuia dintre conducătorii Frontului popular antifascist. Transmitem simpatiile noastre“¹⁸.

În numele C.C. al Uniunii democratice, telegrama era semnată de Petre Constantinescu-Iași, Scarlet Callimachi, Athanase Joja și alții. În aceeași zi, cunoscuta actriță de teatru Maria Ventura a adresat o telegramă soției lui Léon Blum în care arăta: „Sînt din toată inima alături de Dvs. și vă îmbrățișez“¹⁹.

Un puternic ecou l-a avut în rîndurile populației manifestația în sprijinul Frontului popular din Franța organizată la București de către Blocul

¹¹ *Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1934—1937*, vol. IV, Buc., E.S.P.L.P., 1957, p. 403—404.

¹² *Ibidem*, p. 432.

¹³ „Șantier“, nr. 8—9 din august-septembrie 1935; „Omul liber“, din 14 decembrie 1935.

¹⁴ „Cuvîntul liber“, din 9 mai 1936.

¹⁵ Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 8, dos. nr. 1684, f. 842; fond nr. 71, dos. nr. 7818, f. 13; fond nr. 5, dos. nr. 1153, f. 88; „Dimineța“, din 6 noiembrie 1935.

¹⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 71, dos. nr. 7818, f. 13.

¹⁷ „Dimineța“, din 6 noiembrie 1935.

¹⁸ Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 1, dos. nr. 471, f. 55.

¹⁹ *Ibidem*, f. 54.

democratic și Comitetele cetățenești la 13 martie 1936. Demonstrații, în pofida încercărilor poliției de a-i împrăștia, s-au încolonat în spatele sălii „Aro” (astăzi „Patria”) și au pornit spre Legația Franței, pentru a-și manifesta solidaritatea cu Frontul popular înfăptuit în acea țară. Forțele represive (jandarmi și polițiști) cu greu au reușit, în urma unor ciocniri de stradă, să împiedice în continuare pe demonstrații să ajungă la Legația germană, spre care se îndreptau, pentru a face acolo o manifestație antihitleristă²⁰. La 27 aprilie 1936 s-a desfășurat în Capitală, în fața Legației Franței, o nouă demonstrație de simpatie pentru Frontul popular²¹.

Masele largi muncitoare, asupra cărora exercitase o influență puternică conținutul rezoluției C.C. al P.C.R. din februarie 1935, privitoare la lupta pentru făurirea unei largi concentrări a forțelor democratice, împotriva pericolului fascismului²², au considerat ca o datorie proprie de a sprijini Frontul popular din Franța.

În conștiința oamenilor muncii, a majorității oamenilor de cultură și știință, a unui număr mare de oameni politici burgezi cu sentimente patriotice și aspirații democratice, devenea din ce în ce mai clar că fiecare lovitură dată fascismului de către poporul francez și de către masele antifasciste din alte țări era în același timp o lovitură dată fascismului internațional și reacțiunii din România, înlesnind lupta poporului nostru pentru apărarea libertăților democratice, a ființei sale naționale.

După victoria în alegeri a Frontului popular din Franța, acțiunile de solidaritate din România au crescut în amploare. În numeroase întruniri și adunări populare, problemele Frontului popular din Franța au fost amplu dezbătute, masele manifestându-și pe lângă simpatia față de lupta forțelor antifasciste din această țară dorința fermă de a contribui prin efortul lor la bararea căii fascismului în România.

Cu prilejul sărbătoririi zilei de 1 Mai 1936, oamenii munci din București, Arad, Turda, Baia Sprie etc. și-au exprimat, printre altele, solidaritatea cu lupta antifascistă a poporului francez²³. În cadrul unor adunări entuziaste, muncitorii și-au manifestat hotărârea de a lupta pentru apărarea independenței și suveranității naționale, pentru întărirea și consolidarea relațiilor de prietenie dintre România și Franța. Participanții la aceste adunări au scandat în repetate rânduri: „Trăiască Frontul popular!”, „Jos fascismul!” și au cântat „Marsillieza”. Întrunirile amintite s-au desfășurat sub semnul unității de luptă a clasei muncitoare; la ele au luat parte comuniști, social-democrați, oameni fără de partid.

²⁰ Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 6, dos. nr. 1190, f. 54, dos. nr. 9084, f. 138—139.

²¹ *Ibidem*, f. 71.

²² *Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1934—1937*, vol. IV, Buc., E.S.P.L.P., 1957, p. 219—220.

²³ Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 5, dos. nr. 1153, f. 180, 239; „Rundschau”, din 7 mai 1936.

Ca un fir roșu străbate tema victoriei Frontului popular din Franța în presa muncitorească și democratică românească, relevînd învățămintele care se desprind pentru lupta maselor din țara noastră. Astfel, revista „Lupta de clasă” sublinia că „guvernele Frontului popular constituie o piedică în calea dezlănțuirii războiului pregătit și organizat de guvernele fasciste”²⁴. Ziarul „Cuvîntul liber”, în articolul intitulat: „De ce a triumfat Frontul popular din Franța?”, arăta importanța realizării unității de acțiune a clasei muncitoare în lupta pentru făurirea Frontului popular antifascist, menționînd că „în Franța, socialiștii ca și comuniștii au dovedit supleță, izbutind să se adapteze realităților țării în care ei militau”²⁵.

Delegații mișcării democratice din România care au luat parte la Congresul universal pentru pace de la Bruxelles (septembrie 1936) au făcut — alături de reprezentanții altor popoare — la închiderea lucrărilor acestuia o caldă manifestație de simpatie pentru Franța Frontului popular²⁶.

În perioada următoare mișcarea democratică antifascistă din România și-a exprimat în variate feluri solidaritatea cu Frontul popular din Franța. În zeci de întruniri și manifestații, în presa comunistă și antifascistă, în celelalte materiale de propagandă ale P.C.R. și ale altor partide și organizații democratice, problemele Frontului popular din Franța au fost pe larg comentate. Într-o notă a chesturii poliției municipiului Iași, trimisă Direcției generale a poliției din București, sub nr. 11257 din 12 martie 1937, se menționa că masele populare din Moldova „urmăresc îndeaproape desfășurarea evenimentelor din Franța”²⁷. Nota sublinia că Frontul popular din Franța se bucură de „o extinsă publicitate în presa de stînga... din care se desprinde multă simpatie și speranță în victoria muncitorimii franceze, iar din conținutul acestor articole se evidențiază rolul presei pentru trezirea muncitorimii române și înregimentarea ei în Frontul popular, care în Franța ar fi adus numai foloase pentru muncitorime în general”²⁸.

Capitala a ocupat în permanență un loc de prim rang între localitățile din întreaga țară, unde s-au desfășurat acțiuni de solidaritate cu Frontul popular din Franța. La 1 aprilie 1937 s-a ținut în sala „Marica” din Calea Griviței nr. 315 o adunare populară, la care au luat parte sute de oameni ai muncii (comuniști, social-democrați, membri ai partidelor burgheze). Vorbînd în numele sindicatului muncitorilor de la Atelierele C.F.R. Grivița, Ilie Pinti-lie a evocat realizările Frontului popular din Franța, îndemnînd masele să lupte în comun împotriva pericolului fascismului, deoarece aceasta „este singura garanție a democrației și nu avem nevoie decît să luăm exemplul de la Franța democratică”²⁹.

Cu ocazia zilei de 1 Mai 1937 — ziua solidarității internaționale a celor ce muncesc din lumea întreagă — oamenii muncii din București, Iași, Timi-

²⁴ „Lupta de clasă”, din august-septembrie 1936.

²⁵ „Cuvîntul liber”, din 9 mai 1936.

²⁶ *Idem*, din 19 septembrie 1936.

²⁷ Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 1, dos. nr. 205, f. 76.

²⁸ *Ibidem*, f. 77.

²⁹ *Ibidem*, fond nr. 68, dos. nr. 6194, f. 92.

șoara, Brașov, Tulcea și din alte localități și-au reafirmat cu tărie în cadrul unor întruniri și adunări antifasciste simpatia pentru Frontul popular din Franța³⁰. La 5 decembrie 1937, a avut loc în Capitală, în sala „Marica”, o întrunire antifascistă organizată de Uniunea democratică, Partidul socialist și Madosz³¹. Sutele de participanți au urmărit cu atenție o expunere consacrată succeselor Frontului popular din Franța. În timpul adunării, masele au scandat lozinci ale P.C.R.: „Trăiască Franța!”, „Trăiască Frontul popular!”, „Trăiască democrația!”, „Jos fascismul!”, „Jos axa Berlin-Roma!”³². Întrunirea s-a transformat într-o puternică demonstrație antifascistă de masă, sub semnul Frontului popular și al unității forțelor democratice.

O acțiune reușită s-a desfășurat în toamna anului 1937, când s-a trimis din România la Paris o delegație de muncitori, meseriași, funcționari și intelectuali la Expoziția internațională³³. Această vizită a dat posibilitatea delegației române să cunoască nemijlocit realizările Frontului popular din Franța, ceea ce a întărit convingerea maselor largi că numai unite într-un larg front antifascist vor reuși să asigure triumful democrației și în România.

În scopul atragerii maselor la acțiuni de solidaritate cu Frontul popular din Franța, din inițiativa P.C.R. au luat ființă o serie de asociații culturale de prietenie româno-franceză. În conducerea lor s-au aflat personalități de seamă ale intelectualității democratice din țara noastră. Astfel, în octombrie 1936 s-a creat la București asociația „Tinerimea amică româno-franceză”, care avea în frunte un Comitet de onoare format din: Mihail Sadoveanu, George Enescu, Gala Galaction, Gh. Trancu-Iași, Cezar Petrescu, Ionel Teodoreanu, L. Rebreanu, Ion Minulescu, Al. Rosetti, I. Jalea etc³⁴. Din conducerea propriuzisă a asociației au făcut parte Miron Constantinescu, E. Schileru, Lascăr Sebastian, Lucia Demetrius și alții³⁵.

În scopuri asemănătoare a luat ființă la București și asociația „Amicala franco-română”, cu sediul în Str. Fluierului nr. 15. În conducerea asociației s-au aflat Athanase Joja, Scarlat Callimachi și alți intelectuali³⁶. Pe aceeași linie și-a desfășurat activitatea la București societatea „Louis Barthou”³⁷, asociația „Anatole France” la Iași,³⁸ „Asociația de conlucrare intelectuală franco-română” la Constanța³⁹.

La începutul anului 1937, asociația „Tinerimea amică româno-franceză” a organizat în Capitală o suită de conferințe pe teme culturale, la care a luat parte un public numeros⁴⁰. Cu acest prilej au făcut expuneri intelectuali de

³⁰ Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 5, dos. nr. 1153, f. 339, 342, 351, 355, 361.

³¹ *Ibidem*, fond nr. 6, dos. nr. 1199, f. 15.

³² *Ibidem*, f. 16, 18.

³³ *Ibidem*, fond nr. 28, dos. nr. 4435, f. 397; „Dimineața”, din 20 septembrie 1937; „Lumea nouă”, din 31 octombrie 1937.

³⁴ Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 25, dos. nr. 4162, f. 175.

³⁵ *Ibidem*, f. 176.

³⁶ *Ibidem*, fond nr. 1, dos. nr. 210, f. 307; dos. nr. 218, filele 72, 158—159.

³⁷ *Ibidem*, fond nr. 6, dos. nr. 1199, f. 41.

³⁸ *Ibidem*, fond nr. 3, dos. nr. 625, f. 121.

³⁹ Arh. st. Constanța, fondul Inspectoratului muncii, Constanța, dos. nr. 51/1936—1937, f. 98

⁴⁰ Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 25, dos. nr. 4162, f. 175—177; fond. nr. 8, dos. nr. 9627 f. 415.

prestigiu, ca: Tudor Vianu, Cezar Petrescu, Șerban Cioculescu, Lascăr Sebastian și alții. La Iași, în cadrul conferințelor organizate sub egida societății „Anatole France“, au vorbit Petre Andrei, Alexandru Birlădeanu și alții⁴¹.

Semnificația acestor conferințe era mult mai largă decât tema abordată. Ele reflectau influența ce o exercitau evenimentele din Franța Frontului popular asupra maselor din România, precum și tendința crescândă a acestora, în special a clasei muncitoare, de a realiza și la noi aceleași deziderate. Totodată ele constituiau o expresie a luptei antifasciste a poporului român, a împotrivirii sale față de literatura decadentă și reacționară, pentru o cultură progresistă pusă în slujba omului și a idealurilor sale de libertate, democrație și independență națională⁴².

Intelctuali de seamă, ca dr. Petru Groza, Lucrețiu Pătrășcanu, Ion Gheorghe Maurer, Ștefan Voitec, Gheorghe Rădulescu, Miron Constantinescu, Corneliu Mănescu, s-au situat în fruntea acțiunilor internaționaliste din România, de solidaritate militantă antifascistă cu lupta forțelor democratice din Franța. Este lung șirul intelectualilor democrați români care și-au exprimat deschis simpatia față de Frontul popular din Franța.

Prof. univ. dr. C. I. Parhon, salutînd cu satisfacție Frontul popular înfăptuit în Franța, arăta într-un interviu acordat ziarului „Dimineața“: „Ultimele evenimente naționale și internaționale încep să dovedească că adevărata conștiință a popoarelor se îndreaptă spre progres, cultură și democrație, respingînd obscurantismul și robia“⁴³.

Prof. univ. Petre Constantinescu-Iași, situîndu-se de partea forțelor antifasciste din Franța, arăta în articolul intitulat: „Cele două fronturi“, publicat în ziarul „Cuvîntul liber“, că Franța republicană este „prototipul țărilor în care se dă o bătălie de moarte între forțele fasciste reduse mereu la tăcere și forțele antifasciste și democratice, mereu în creștere. Franța a născut Frontul popular al partidelor comunist, socialist și radical, înglobînd muncitorimea și mica burghezie care a reușit pe cale parlamentară să înfrîngă organizațiile fasciste în cap cu «Croix de feu»“⁴⁴.

Publicistul Gheorghe Dinu, exprimîndu-și azeziunea la mișcarea democratică din Franța, scria în același ziar: „Masele muncitoare din Franța de azi acționează dintr-o substanță care este aceea a națiunii însăși, dată fiind imensa ei majoritate“⁴⁵.

Alături de Franța Frontului popular s-au aflat în acei ani numeroși savanți, profesori, scriitori și ziariști democrați: dr. Gh. Marinescu, Ilie Cristea,

⁴¹ Arhiva C.C. al P.C.R. fond, nr. 3, dos. nr. 625, f. 85, 121.

⁴² Cu ocazia morții lui Henri Barbusse (august 1935) și a comemorării lui Jean Jaurès (august 1937), în presa românească au apărut o serie de articole consacrate celor doi militanți revoluționari pentru pace și prietenie între popoare. („Șantier“, din 1 octombrie 1935; „Reporter“, din 8 august 1937). Într-un medalion intitulat: „Henri Barbusse“, publicat în ziarul „Soarele“, din 8 septembrie 1935, sub semnătura lui Scarlat Callimachi, se arăta: „Muncitorul român și intelectualul adevărat din aceste timpuri îi depun pe catafalc nu lacrimi, nici coroane scumpe, nici vorbe goale, ci sărutul lor de frățescă despărțire“.

⁴³ „Dimineața“, din 3 martie 1936.

⁴⁴ „Cuvîntul liber“, din 11 ianuarie 1936.

⁴⁵ *Idem*, din 13 iunie 1936.

Ion Marin Sadoveanu, Ștefan Voicu, Andrei Oțetea, Zaharia Stancu, Valter Roman, Gh. Vlădescu-Băcoasa, Tudor Bugnariu, Geo Bogza, Izabela Sadoveanu, Ladislau Bányai, Miron Radu Paraschivescu, Petre Năvodaru și mulți alții.

O serie de oameni politici burghezi, ca Nicolae Titulescu, dr. Nicolae Lupu, Dem. I. Dobrescu, Nicolae Iorga, Gr. Filipescu și alții, s-au pronunțat pentru consolidarea legăturilor tradiționale cu Franța, luînd atitudine contra expansiunii Germaniei hitleriste, pentru întărirea securității țării noastre. Însuși guvernul român a acționat în direcția întăririi și adîncirii relațiilor de colaborare și alianță cu Franța republicană, fără să renunțe pe plan intern la politica dusă împotriva forțelor democratice, care militau pentru înfăptuirea Frontului popular și în țara noastră.

România s-a solidarizat pe plan diplomatic cu nota de protest a Franței împotriva ocupării zonei demilitarizate a Rhenaniei⁴⁶. Imediat după ocuparea zonei rhenane, statele componente ale Micii Înțelegeri și Înțelegerii Balcanice s-au întrunit la Geneva sub președinția lui Nicolae Titulescu, unde au hotărît să acționeze în comun pe linia condamnării agresiunii hitleriste. „În cadrul acestui front diplomatic România s-a pronunțat cu fermitate împotriva denunțării acordurilor de la Locarno, propagînd și apărînd ideea securității colective bazată pe respectarea statu-quo-ului teritorial”⁴⁷.

În discursul rostit de Titulescu în ședința Consiliului Ligii Națiunilor din 18 martie 1936, acesta a protestat cu vehemență împotriva acțiunilor agresive ale celui de-al III-lea Reich, subliniind că nouă românilor „securitatea Franței nu ne-ar putea fi indiferentă, dat fiind că în urma legăturilor ce ne unesc, ea face parte din propria noastră securitate”⁴⁸.

În același timp, ministrul de externe al României, N. Titulescu, a relevat în cadrul unei întrevederi cu ministrul Franței la București, că statele semnatare ale tratatului de la Locarno trebuie să ia de îndată măsuri hotărîte împotriva agresorului.⁴⁹ În fața acțiunilor agresive ale Germaniei hitleriste, marile puteri apusene nu s-au opus însă cu hotărîre, rezumîndu-se doar să condamne moral atitudinea guvernului german în cadrul dezbaterilor din Consiliul Ligii Națiunilor. N. Titulescu și-a dat seama cu acel prilej că în viitor nu se putea aștepta din partea acestor puteri la altceva decît la o condamnare morală a agresorului fascist.⁵⁰ Cu toate acestea, în vara anului 1936, Titulescu arăta că în orice împrejurări „România va fi alături de Franța fie în opera constructivă a păcii, fie în opera defensivă a dreptului”⁵¹.

⁴⁶ Cel de-al III-lea Reich a introdus la 7 martie 1936 trupele sale în regiunea rhenană, stabilită prin tratatul de la Versailles și acordurile de la Locarno ca zonă demilitarizată. Astfel, Germania a repudiat prevederile tratatului de la Locarno pe care s-a angajat în 1925 să le respecte cu strictețe („Dimineața”, din 9 martie 1936).

⁴⁷ Ion M. Oprea, *Nicolae Titulescu*, Buc., Edit. științifică, 1966, p. 319.

⁴⁸ „Universul”, din 20 martie 1936; Nicolae Titulescu, *Discursuri*, Buc., Edit. științifică, 1967, p. 482.

⁴⁹ Ion M. Oprea, *op. cit.*, p. 319.

⁵⁰ Arhiva M.A.E., fondul România, vol. 2, Telegrama lui N. Titulescu din 9 aprilie 1936 adresată regelui Carol al II-lea; Nicolae Titulescu, *Documente diplomatice*, Buc. Edit., politică, 1967, p. 740—741.

⁵¹ „Dimineața”, din 17 iunie 1936.

Dr. Nicolae Lupu, într-un interviu acordat la sfârșitul lunii iunie 1936 ziarului francez „Le Quotidien”, exprimându-și simpatia pentru Franța Frontului popular, a demascat acțiunile dușmănoase ale celui de-al III-lea Reich îndreptate împotriva României și Franței: „Propaganda germană urmărește un obiectiv foarte clar: să subordoneze România celui de-al treilea Reich, să o separe de Franța. Ea duce politica sa bazată pe trei puncte: antisemitismul, anticomunismul și avantajile economice ale unei înțelegeri cu Germania. Zeci de milioane au fost cheltuite la noi pentru această propagandă germanofilă. Mai multe ziare sînt subvenționate de germani”⁵².

În toamna anului 1937, istoricul Nicolae Iorga a ținut la Paris o serie de conferințe în care și-a declarat deschis convingerile sale antihitleriste, susținînd întărirea relațiilor de prietenie dintre Franța și România⁵³. Seria discursurilor sale, care cereau menținerea României în cadrul unei politici externe alături de Franța și aliații ei, împotriva Germaniei naziste, a continuat la Vălenii de Munte în fața unui numeros public.

În noiembrie 1937, în ajunul vizitei la București a lui Yvon Delbos, ministrul de externe în guvernul de Front popular din Franța, Comitetul Central al P.C.R. a adresat un manifest către poporul român prin care acesta era chemat să lupte activ pentru „apărarea păcii, susținerea politicii de securitate colectivă alături de Uniunea Sovietică, Franța democratică, Liga Națiunilor, Mica Antantă și Înțelegera Balcanilor”⁵⁴.

Într-un apel publicat în presă, Uniunea democratică și asociația „Tinerimea amică franco-română”, îndemneau, de asemenea, populația să manifesteze cu acest prilej pentru Franța Frontului popular, pentru întărirea alianței dintre România și Franța⁵⁵.

Oficialitățile românești au acordat o mare atenție prezenței lui Delbos la București, comentînd această vizită ca o contribuție de seamă la întărirea relațiilor tradiționale de prietenie dintre țara noastră și Franța. Ziarul „Universul”, în articolul intitulat: „Trăiască Franța!”, scria, de pildă: „Printre prietenii poporului român, Franța a ocupat, ocupă și va ocupa primul loc”⁵⁶.

În tot timpul vizitei sale în România, populația a făcut o caldă primire ministrului francez⁵⁷. Conducerea Uniunii democratice i-a adresat acestuia un salut cordial din partea membrilor și a simpatizanților organizației⁵⁸. În salut se spunea, printre altele: „Uniunea democratică își ia libertatea de a remarca că, în împrejurările actuale, sentimentul de indestructibilă amiciție a quasi-unanimității poporului român față de Franța democratică, constituie baza

⁵² Arhiva istorică centrală, fond Casa regală, dos. nr. 68/1936, f. 14.

⁵³ Titu Georgescu, *Nicolae Iorga împotriva hitlerismului*, Buc., Edit. științifică, 1966, p. 52.

⁵⁴ Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., cota A XXI-7, nr. inv. 982.

⁵⁵ „Dimineața”, din 9 decembrie 1937.

⁵⁶ „Universul”, din 9 decembrie 1937.

⁵⁷ *Idem*, din 12 decembrie 1937; „Dimineața”, din 13 decembrie 1937.

⁵⁸ „Dimineața”, din 12 decembrie 1937.

reală a alianței și a colaborării franco-române la opera păcii indivizibile. Uniunea democratică vă roagă să binevoiți a vă face față de poporul francez interpretul maselor populare din România, a căror caldă prietenie pentru Franța va rezista la toate atacurile din afară sau din interior. Trăiască Franța eternă!

În comunicatul oficial privind vizita lui Yvon Delbos la București se arăta că România și Franța sînt „credincios atașate principiilor Societății Națiunilor, tind și una și cealaltă să creeze între toate țările o colaborare leală care, bazată pe respectul și independența fiecăruia, constituie cea mai bună apărare a păcii”.⁵⁹ Comunicatul exprima dorința celor două guverne de a dezvolta continuu cooperarea franco-română în toate domeniile de activitate.

În cursul întrevederii pe care Delbos a avut-o cu Victor Eftimiu, secretar general al Comitetului național pentru pace (R.U.P.), ministrul francez a adresat felicitări personalităților progresiste din România, „pentru inițiativa luată (de a lupta în mod organizat împotriva fascismului și războiului — n.n.), sfătuindu-le să persevereze și să dezvolte acțiunea începută folositoare atît țării românești cît și păcii europene”.⁶⁰

Descriind vizita lui Delbos în țara noastră, ziarul „Scinteia” arăta că pretutindeni populația a întâmpinat cu căldură pe solul Franței republicane: „Democrația românească a făcut o frumoasă primire trimisului unui guvern de Front popular...”⁶¹. În declarațiile făcute presei la încheierea vizitei sale în România, Delbos și-a manifestat „recunoștința pentru primirea călduroasă ce mi s-a făcut de întregul popor român. Am fost profund mișcat constatînd unanimitatea ce există în ce privește sentimentele pentru Franța... Aceste sentimente față de Franța le-am constatat de altfel la toți oamenii politici români. Reprezentanții tuturor partidelor politice, fără excepție, afară de Garda de fier, au manifestat dorința de a mă vedea... Am avut satisfacția de a constata că dacă în viața politică internă există deosebiri de opinii, pe terenul politicii externe, toți sînt de acord în ce privește prietenia și legăturile cu Franța”.⁶²

Presă franceză a comentat pe larg vizita lui Delbos în România, subliniind că aceasta „a dat puțința să se verifice solidaritatea amicitiei franco-române”⁶³. Ziarul „Le Temps” releva că primirea făcută ministrului francez în țara noastră „ilustrează nu mai puțin marea adîncime și intensitatea sentimentelor pe care poporul român le nutrește față de Franța”.⁶⁴

În perioada istorică de care ne ocupăm, mișcarea antifascistă din România s-a bucurat la rîndul său de sprijinul și simpatia maselor populare din Franța. Despre aceasta vorbesc elocvent multiple și variate mărturii ale vremii, din țară și de peste hotare. În timpul luptelor eroice ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933, precum și cu ocazia procesului înscenat

⁵⁹ „Universul”, din 12 decembrie 1937.

⁶⁰ „Dimineața”, din 12 decembrie 1937.

⁶¹ „Scinteia”, din 15 decembrie 1937.

⁶² „Universul”, din 12 decembrie 1937.

⁶³ „L'Epoque” (Paris), din 11 decembrie 1937.

⁶⁴ „Le Temps” (Paris), din 11 decembrie 1937.

conducătorilor acestor lupte, forțele progresiste din Franța au fost în permanență alături de proletariatul român.⁶⁵

În anul 1935 a luat ființă la Paris un Comitet de apărare a antifasciștilor din România, în fruntea căruia s-au aflat intelectuali de seamă, ca: Henri Mineur, directorul Observatorului astronomic, Francis Jourdain, arhitect, și alții.⁶⁶ De partea forțelor democratice și patriotice din România s-au situat, de asemenea, Romain Rolland, Henri Barbusse, Pierre Cot etc. Ziarele „L'Humanité“, „Le Journal“, „Le Populaire“, „Le Petit Parisien“, „L'Oeuvre“ și altele s-au alăturat campaniei din Franța de solidaritate cu mișcarea democratică din România.⁶⁷

Avocatul francez Philippe Lamour, apreciind acțiunile internaționaliste ale maselor populare din țara sa în sprijinul luptei antifasciste din România, releva că „marile manifestații de sute de mii de oameni din Franța în favoarea acestor deziderate omenești, solidaritatea majorității savanților și scriitorilor francezi și din alte țări cu acțiunea antifascistă din România sînt o dovadă arzătoare, care exprimă simpatia poporului francez față de poporul român“.⁶⁸

Opinia publică din România a salutat cu satisfacție crearea în primăvara anului 1938 la Lyon, sub președinția lui Edouard Herriot și a Elenei Văcărescu, a Asociației franco-române. Într-o telegramă trimisă asociației la 19 aprilie 1938, un grup de 22 de intelectuali români își exprimau entuziasmul pentru înființarea acesteia. „Niciodată n-am simțit atît de mult nevoia de a fraterniza cu generoasa națiune franceză, de a participa la fecunda și puternica sa viață. Civilizația pe care secole de neîncetate eforturi au constituit-o, este în pericol. Creațiile spiritului, progresul inteligenței umane, sînt amenințate de brutala ofensivă a statelor cari proclamă deschis voința lor de a se „socoti cu Franța“ și de a realiza, prin amenințări și arme, cucerirea Europei estice și sud-estice“⁶⁹. Telegrama era semnată de Ion Gheorghe Maurer, N. D. Cocea, Ion Iancovescu, Barbu Rădulescu, Emil Socor, Ion Vinea, Scarlat Callimachi, Șerban Cioculescu, M. B. Maxy, Radu Olteanu, Mihai Roșianu și alții.

Mișcarea de solidaritate din România cu Frontul popular din Franța a avut adînci rădăcini și continuitate în legăturile tradiționale dintre cele două națiuni. Ea a avut un caracter de masă, deoarece a reprezentat o cauză comună a popoarelor român și francez. Țelurile și obiectivele fundamentale cele mai stringente ale Frontului popular din Franța s-au identificat cu lupta forțelor democratice și patriotice din România.

Solidarizîndu-se cu lupta oamenilor muncii din Franța împotriva pericolului fascismului, mișcarea muncitorească și democratică din țara noastră a acordat prețuirea meritată pildei Frontului popular realizat în acea țară. Prin

⁶⁵ A. Deac, G. h. Matei, *Februarie 1933. Ecoul internațional*, Buc., Edit., științifică, 1967, p. 56—90.

⁶⁶ „Scînteia“, din 17 mai 1935.

⁶⁷ *Procesul mișcării antifasciste din România*. Tipografia St. Voiculescu, Pitești, 1936, p. 59—60.

⁶⁸ *Ibidem*, p. 49.

⁶⁹ Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 1, dos. nr. 218, f. 73.

aceasta, masele populare din România au ținut să-și afirme hotărîrea de a apăra libertățile democratice și demnitatea națională, slujind astfel cele mai vitale interese ale patriei și omenirii progresiste. Mișcarea de solidaritate din țara noastră cu Frontul popular din Franța s-a greșit pe fondul general al luptei antifasciste a poporului român, fiind totodată parte integrantă a mișcării internaționale împotriva fascismului. Ea s-a desfășurat în condițiile când cercurile guvernante românești acționau în politica externă pentru strîngerea raporturilor de prietenie și colaborare cu Franța.

Prin acțiunile organizate în România în sprijinul Frontului popular din Franța, mișcarea muncitorească și democratică a dat dovada devotamentului și abnegației sale în slujba intereselor vitale ale poporului român, ale celor mai nobile idealuri umane. Cultivarea și dezvoltarea ideilor Frontului popular în țara noastră au contribuit în bună măsură la mobilizarea maselor largi, la lupta pentru concentrarea tuturor forțelor democratice împotriva pericolului fascismului. Realizările Frontului popular din Franța au insuflat poporului român încredere în victoria forțelor democratice antifasciste asupra forțelor întunecate ale reacțiunii și fascismului.